THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg.; 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

רעדיסטריבוציע אין מאניטאָבא

"רעדיסטריבוציע", א נייע פארטיילונג פון די וואל דיסטריקטן, איז געווען איינער פון די פונקטן אָנגעצייכנט אין דער טראָן רעדע געהאלטן ביי דער עפענונג פון דער סעסיע פון מאניטאָבער לעגיסלאטור. די רעגירונג, הייסט עס, פלאנעוועט צו באשטימען א קאָמיסיע פון דער לעגיסלאטור, וואס זאל אונטערזוכן אלע פרטים בנוגע דער פראגע, אויסארבעטן די נויטיקע פלענער און ברייננען איר באריכט צו דער לעגיסלאטור פאר דער נויטיקער געזעצגעבונג.

אזעלכע "רעדיסטריבוציעס" זיינען פון צייט צו צייט נויטיק אומעטום, וואו די באפעלקערונג דערווייל־ט פארשטייער פאר געזעצגעבערישע קער־פערשאפטן. באזונדערס איז דאס נויטיק אין קאנאדע, וואו די באפעלקערונג האלט זיך אין שנעלער באוועגונג, און וואל־ראיאנען וואס האבן נאך מיט א קורצער צייט צוריק געהאט א קליינע באפעלקערונג צעווארפן אויף א גרויסן שטח, קאנען איצט האבן א געדיכטערע באפעלקערונג, בארעכטיקט צו א גרעסערער פארטרעטערשאפט.

די נייע פארטיילונג פון די וואל קרייזן איז אין מאניטאָבא שוין אפשר צו לאנג אָפּגעלייגט געווארן. עס איז שוין לאנג צייט געווען צו מאכן א נייע פארטיילונג, אויב נים צוליב אנדערע ראיאָנען, איז אין די אינטערעסן פון ישר צו דער וויניפעגער באפעלקערונג. וועלכע איז זייער שטארק געקריי־דעט פון דער אלטער פארטיילונג.

מאניטאָבא האט איינע פון די דעמאָקראטישסטע וואל־סיסטעמען אויפ'ן קאנטינענט. זי האט אלגעמיינע וואל־רעכט, א פראָפּאָרציאָנעלן וואל־סיסטעם פאר איר גרויסן צענטער, וויניפעג, וואו עס ווערט דערווייל־ט מער ווי איין קאנדידאט, און דאס פארצוג צעטל פאר אלע אנדערע וואל־ראיאָנען, וואו עס ווערט דערווייל־ט בלויז צו איין דעפוטאט. אבער אין איין הינזיכט איז נאך מאניטאָבא שטארק הינטערשטעליק: בנוגע פארטרעטערשאפט לוים דער באפעלקערונג.

פון דעם דאזיקן דעפעקט פון אונזער מאניטאָבער פארטיילונג פון וואל־קרייזן ליידן א צאל דיסטריקטן אין דער פראָווינץ, אבער באזונדערס שווער ווערט פון אים געטראָפן וויניפעג: די שטאָט, וועלכע איז לוים דער פּראָפּאָרציע פון איר באפעלקערונג בארעכטיקט צו אן ערך זיבעצן אָדער אכצן פארשטייער אין דער לעגיסלאטור, האט אין איר בלויז צען מאנדאטן.

בעת וויניפעג שיקט אין דער לעגיסלאטור צו איין פארטרעטער אויף אן ערך צוואנציק טויזנט פון איר, זיינען אבער דא איינציקע פון די גרויסע, שיטער באפעלקערטע וואל־ראיאָנען, וואס שיקן צו איין פארטרעטער אויף א סך מאל א קלענערער באפעלקערונג. עס קומט אזוי אויס, אז אין דורכשניט איז די שטים פונ'ם וויניפעגער בירגער צוויי מאל שוואכער ווי די שטים פון דעם בירגער פון דער פראָווינץ, און עס זיינען דא ספּעציעל פרי־ווילעגירטע בירגער, וועמעס שטימען זיינען אפשר צען מאל שטארקער, ווי די שטימען פון די וויניפעגער בירגער.

די שטאָטיקע באפעלקערונג פון וויניפעג איז זיכער פאָליטיש נים ווייניקער רייף, ווי די באפעלקערונג פון די גריסע צפונ'דיקע שטחים, וואס איז באזונדערס פרווווילעגירט אין דער הינזיכט . . . זי האט אויך נים ווייניקער פאָליטישע און עקאָנאָמישע אינטערעסן צו באשיצן, ווי די פארמער באפעלקערונג פון דער פראָווינץ, וואס איז איצט דורכשניטלאך צוויי מאל בעסער פארטראטן אין דער לעגיסלאטור.

די רעגירונג פון פרעמיער ברעקען, וועלכע שטיצט זיך הויפּטזאכלאך אויף די פארמערס, וועט ווארשיינלאך נים זיין געגנוגט צו פארקלענערן די פארטרעטערשאפט פארטרעטערשאפט לטובת וויניפעג, — כאטש, ווי יא גיין אויף געוויסע הנחות אין דער הינזיכט. ווי־ניפעגער באפעלקערונג דארף אבער פאדערן איר רעכט, און פארלאנגען, אז די נייע רעדיסטריבוציע זאל זיין אויפ'ן באזיס פון דער באפעלקערונג. און אז דער וויניפעגער איינוואוינער זאל מער ביי פון'ם וואל־געזעץ ווי א מינדערווערטיקער בירגער. וואס פארדינט נים קיין גלייכע פאר־טרעטערשאפט מיט די אָנדערע בירגער פון דער פראָווינץ.

מיר, די אידישע בירגער פון דער פראָווינץ, פילן באזונדערס די אומ'יושר'דיקע פארטיילונג פון די וואל־ראיאָנען: די איבערוועגנדיקסטע מערהייט פון דער אידישער באפעלקערונג פון דער פראָווינץ וואוינט אין וויניפעג. כאטש אונזערע אינטערעסן דא זיינען בכלל די זעלבע וואס פון דער גאנצער פראָווינץ קאנען נים מיר אבער באזונדערס פילן די עולה וואס ווערט דא באגאנגען בנוגע וויניפעג.

און אויב די וויניפעגער פארשטייער אין דער לעגיסלאטור וועלן אויפ־הויבן א קאמף פאר וויניפעגס גלייכבארעכטיקונג אין שטים־רעכט, גלויבן מיר, אז זיי וועלן זיך זיכער קאנען שטיצן אויף די אידישע וויילער פון שטאָט יעדנפאלס נים וויניקער, ווי אויף די אלגעמיינע וויילער פון שטאָט.

די אידן אין נאָרוועגיע לעבן זיך רואיק און גליקלאך

(ספּעציעל פאר ד. א. וו. דורך "איטא")

פון צ. ה. וואקסמאן

שיפ פריזן און זיינען אָרטאָדאָקסיש פרום. — אידישע בערג־יעגער אין די נאָרוועגישע בערג פון אייביקן שניי, און אידישע פיש־פאנגער. — אנטיסעמיטיזם איז אויך דאָרט פאראן, אבער אידן לאכן זיך אויס דערפון. — רייזע איינדרוקן פון די אידישע ישובים אין דעם ווייטן און זייער קאלטן צפון פון נאָרוועגיע.

צוויי אידישע קהלות פארמאָגט נאָרוועגיע. די ערשטע און עלטערע איז די אידישע געמיינדע פון דער הויפּשטאָט אָסלאָ, די צווייטע איז אביסל אינגער און זי געפינט זיך פופצן שעה רייזע פון דער הויפּשטאָט. די שטאָט איז איינגע־לאך איינע פון די סאמע נאָרדלאכסטע שטעט און די לעצטע וועלכע פארמאָגט אן אייזנבאן. "טראנזהיעם" הייסט די שטאָט.

ביז צום סוף פון די אכציקער יארן פון פאריקן יאר הונדערט האבן אידן נים געטאָרט וואוינען אין נאָרוועגן. נאָך אין 1879 האָט א איד נים געטאָרט איי־בערגעבטיקן אויף נאָרוועגישן באָדן, און אידישע קוהרים וואס האבן געהאנדלט אין נאָרוועגן האבן זיך געאיילט פאר־נאכט צו פארלאָזן די הויפּ שטאָט אָל־סאָ וועלכע האָט דאמאָלסט נאָך נעהייסן קריסטיאניא. אין דער פראָווינץ האָט מען אביסל פארקוקט דעם דאזיקן פאר־באָט, האבן זיך שוין דאמאָלסט מאנכע אידן וואס האבן נים געהאט די מעגלאָ־קייט אריבערצוקומען אויף שווערשן באָדן, מתיר געווען צו פארבלייבן אי־בער נאכט און נאָך עטלאכע נעכט אין נאָרוועגן. אין אנהויב ניינציקער יארן האָט זיך אין דעם נאָרוועגישן פאָרלאמענט אָנגעפאנגען א באוועגונג פאר אנולירן די אנטי־אידישע עקסצעסן. עס האבן זיך דאמאָלסט פאראייניקט אלע ליבעראָ־לע כחות פון דעם נאָרוועגישן פאָלק מיט סענאטאָר פ. ווערגיאלאן אין דע רשפּיץ, און עס איז זיי ענדלאך געלונגען אָפּ־צושאפן די אנטי־אידישע געזעצן. דאָך, טראָץ דעם אלעם, איז אין נאָרוועגן נע־בליבן דער אנטיסעמיטישער גיפט און עס איז טאקע נאָך ביז היינט נים קיין דאָס איינציקע לאנד צווישן די סקאנדי־נאווישע לענדער אין וועלכער עס הערשט אין געוויסע קרייזן דער אנטיסעמיטיזם נאכן מוסטער פון דייטשלאנד, נאָר אין א ביל שוואכערער פארם. די נאָרוועגישע אנטיסעמיטן האבן אן איינגן וואכן בלע־טע, וועלכע בעפינט וואָך פאר וואָך נע־נוג מאטעריאל אויף צו פארטשעפען אי־דען. אזוי ווי קיין סך אידן זיינען נים נאָרוועגן נים פאראן, באשעפטיקט זיך דאס דאזיקע בלעטעל אויף מיט אויס־לענדישע אויגן. כאפּט אויף מיט א בליק שבעלקייט אלע נייעכן וואס קאנען אידן קאמפּראמעטירן, און ווען עס זיי־נען נים פאראן קיין לעבעדיקע, טשעפּעט מען זיך אויף צו מתים.

מיט אומעפער צוויי יאר צוריק האָט דער נאָרוועגישער שטורטינג (פארלאָ־מענט) דורכגעפירט א געזעץ וואס פאר־באָט די אידישע שחיטה און א סך האָט דערצו ביינעטראגן דאס אויבנדערמאנטע בלעטל.

אבער, ווי געזאגט, האָט דאס בלעטל, — און בכלל די אנטיסעמיטישע באוועג־נונג, — נים קיין שטארק אָפּקלאנג ביי די ברייטע מאסן. נים קיין גרויסן אָפּ־קלאנג, — ווייל, ערשטנס איז דער נאָרוועגער בכלל א קאלטבלוטיקער מענש און ער האָט זיך פיינט צו קהל'ן מעגן אביסל פארקוקט דעם דאזיקן פאר־באָט, האבן זיך שוין דאמאָלסט מאנכע אידן וואס האבן נים געהאט די מעגלאָ־קייט אויף שווערשן באָדן, מתיר געווען צו פארבלייבן אי־בער נאכט און נאָך עטלאכע נעכט אין נאָרוועגן. אין אנהויב ניינציקער יארן האָט זיך אין דעם נאָרוועגישן פאָרלאמענט אָנגעפאנגען א באוועגונג פאר אנולירן די אנטי־אידישע עקסצעסן. עס האבן זיך דאמאָלסט פאראייניקט אלע ליבעראָ־לע כחות פון דעם נאָרוועגישן פאָלק מיט סענאטאָר פ. ווערגיאלאן אין דע רשפּיץ, און עס איז זיי ענדלאך געלונגען אָפּ־צושאפן די אנטי־אידישע געזעצן. דאָך, טראָץ דעם אלעם, איז אין נאָרוועגן נע־בליבן דער אנטיסעמיטישער גיפט און דאס טאָרט אין אביסל מוזן שווער אבערבעטן אויף פרנסה.

מיט וואס באשעפטיקן זיך אידן אין נאָרוועגן? שווער באמת פעסטצושטעלן א געוויסע בראנזשע, און זי באצייכענען אלס אידיש, אבער מען קאן דאָך מער אדער ווייניקער אויסרעכענען די פּר־נסות מיט וועלכע עס פארנעמען זיך די אידן דארט.

אָט, למשל, די גרעסטע ציגאַרעטן פאבריק אין נאָרוועגן, — אין אפשר פון גאנץ סקאנדינאווע, — געהערט צו א אידן, א געוויסן הער גלאָט, וועלכער האָט ערשט מיט א יאר עטלאכע און צוואנציק יאָר צוריק געגרבעט אין דער זעלבער פאבריק פאר צוויי און א האלב קראָנען א טאָג. דער דאזיקער פאבריקאנט שטאמט אליין פון רוסלאנד און ער איז פון די ערשטע מזרח־אידישע אימיגראנטן, אין יענער צייט האבן שוועדישע אידן זיך געהאלטן פאר גאָר גרויסע מיוחסים און זיי האבן זיך מיט אונזערע רוסישע אידן נים געוואָלט משדך זיין און אונזערע יונגע־לייט זיינען געווען געצוואונגען חתונה צו האבן מיט נאָרוועגישע פרויען. ביי היינטיקן טאָג אבער איז מען אזוי אויס־נעמישט און אסימעלירט איינער מיטן צווייטן אז מען דערמאנט זיך אפילו נים פון וואנען מען שטאמט.

קאָנפעקציאָן — פארטיקע מלבושים: דאָס איז אויך א מסחר קאָנטראָלירט הויפּטזעכלאך פון אונזערע אידן אין נאָרוועגן. ביי דער נאָרוועגישער סאר־דינען אינדוסטריע זיינען נאָרוועגישע אידן כמעט ווי נים פארבאָטן. עס זיינען אבער פאראן אויסלענדישע אידן וועלכע זיינען שטארק רעפּרעזענטירט אין די פארשיידענע עכט נאָרוועגישע הערינג — אין פיש געזעלשאפטן אין טראנזהיעם און אין נאָרוועגישן פיאָרדענלאנד.

אויף מיין רייזע איבער דעם נאָרוועגישן בארג גענגט האָב איך אָנגעטראָפן א בער יענער מיטן אויסזעהן פון אן עכטן נאָרוועגישן בארג אייגנוואוינער מיט די באקן־בערד אין פייעק. אבער ווען איך האָב ארויסגענומען פון מיין מאפּע א אידישע צייטונג איז געשעען א נס. מיין נאָרוועגער הער געגנט ביידן א זאפּט־קען ליטוויש אידיש . . . ווען איך האָב זיך מיט דעם אלטן צורעדט, האָט זיך ארויסגעוויזן אז ער האָט גאָרנישט נע־וואוסט דאס אין אסלאָ זיינען פאראן נאָך אידן. מיט צוואנציק יאָר צוריק איז ער אנטלאפן פון א רוסישער שיף וואו ער האָט געדינט אלס מאטראָס. א נאָר־וועגישע שיף האָט אים אויפגענומען און ער איז געוואָרן א בערן יענער און א פון דעם דאזיקן קלוב, וועלכע רעכענען זיך צווישן די בעסטע ספּאָרטסלייט פון נאָרוועגן "זיינען אויך מיטגלידער אין די אלגעמיינע נאָרוועגישע קלובן. דעם ער־שטען פריין פאר ספּאָרט, אין סקי־לויפע־ריי, האָט דא היינטיקן ווינטער געוואונען א אידישער יונגערמאן, דער זון פון אן אָנגעזעענעם רוסיש־אידישן סוחר, וועל־מעס זעקס זין זיינען אלע גוטע ספּאָרטס־לייט און . . . רעליגיעזע אידן.

עס זיינען אויך פאראן אין אסלאָ עט־לאכע אויסלענדישע אידישע סטודענטן, וועלכע ווערן באהאנדלט נים ערגער ווי עכטע נאָרוועגער. אינם גרעסטן שפּיטאל פון נאָרוועגן "אָלעוואל ציקהויז", וועל־כעס איז א מוסטער אינסטיטוציע אין גאנץ אייראָפּע, ארבעטן שוין היינט יונגע אידישע דאָקטוירים, וועלכע האבן בעענדיקט זייער שטודיום אין נאָרוועגן.

אביסל אנדערש איז דאס אידיש לעבן אין טראנזהיעם. די קהלה צילט אין גאנ־צען א 35 משפחות וועלכע זיינען מער אדער ווייניקער גוט פארזאָרגט. ערשט מיט דריי יאָר צוריק האָט די דאָרטיקע קהלה אָפּגעקויפט דעם אלטן וואקזאל פון טראנזהיעם און מיט דער הילף פון טיכטיקע אָרכיטעקטן עס פארוואנדלט איז א שיינער שול. די פרעכטיקע ציר־מערן פון דער ריזיקער געביידע בילדן די קהלה ביוראָס, א שולע און א ביבליאָ־טעק.

א דאנק דעם דאָרטיקן שוחט, וועלכער איז אויך צוגלייכער צייט לערער, חזן יעקובזאָן, וועלכער איז אליין פון אָרץ ישראל, האָט די קהלה צו פארהאנקען איר נייסטיקע עקזיסטענץ. די איינצלנע מיט־גלידער פון דער קהלה ווייסן אבער אויך וואס עס הייסט געזעלשאפטלאכע דיס־ציפלין, אידישע פאראנשטאלטונגען ווערן באזוכט הונדערט פּראָצענט, דער עולם האָט זיך אויף אויסגעלערנט דיינקען אי־דיש.

עס איז פשוט א שאך געווען צו פאר־לאָזן די וויינטסטע אידישע קהלה וואו איך בין געווען צוריק אויפן וואקזאל פון דער קאלטער שטאָט אויפן וויינטן צפון.

יאנוואר, 1931. ("איטא")

א בלעטל געשיכטע

פון מ. אוסישקין

געווען איז דאס אין דעם יאר 1911 ווען איך בין גאָר וואס געקומען אין אי־דענבירדזיש און געקומען בין איך פון פארקוקט אזוי אז איך געווען פון מיר אזוי אויסגעלייגט אויפן אויגן אז איך בין נים אבי ווער אין איך ווייס אז איך בין נים אבי ווער אין איך שטעל